

Motion till riksdagen 2026/27:7

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

med anledning av skr. 2025/26:268 Sveriges strategi för ett fredligt, säkert och hållbart Arktis

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige under sitt ordförandeskap i Arktiska rådet 2027–2029 bör arbeta för ett hållbart nyttjande av Arktis resurser, minskade militära spänningar och ökat internationellt utbyte och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för ett totalstopp för fossilutvinning i den arktiska regionen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i internationella förhandlingar bör driva på för ett moratorium för gruvdrift i de arktiska djuphaven och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att USA, i likhet med andra länder som gränsar till Arktis, undertecknar och ratificerar FN:s havsrättskonvention, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta för att inkludera urfolk i säkerhetspolitiska samtal om Arktis och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till en konvention för Arktis som innebär en demilitarisering av regionen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheterna att etablera kulturverksamhet på Svalbard i enlighet med Spetsbergtraktaten och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till en zon fri från massförstörelsevapen i Arktis och tillkännager detta för regeringen.

En hållbar strategi för Arktis

Arktis är en unik del av vår planet. I dag är hoten mot Arktis allvarligare än någonsin tidigare. På få andra ställen på jordklotet har klimatkrisen gått så fort och fått så dramatiska konsekvenser för både växtliv, djur och människor. När isen smälter möjliggörs utvinning av de naturresurser som finns i Arktis, och nya transportleder öppnas upp genom nordost- och nordvästpassagerna. Det märks ett påtagligt ökat intresse för exploatering av olja, gas, mineraler och fiske i området, både från företag och från stater.

De säkerhetspolitiska spänningarna har gjort Arktis till ett högintressant geopolitiskt område. Det märks inte minst genom Donald Trumps anspråk på Grönland och Rysslands upprustning i Arktis.

För Vänsterpartiet måste en svensk Arktisstrategi i första hand fokusera på säkerhet, klimat och sociala förhållanden, inklusive rättigheter för urfolk. Sverige bör under sitt ordförandeskap i Arktiska rådet 2027–2029 arbeta för ett hållbart nyttjande av Arktis resurser, minskade militära spänningar och ökat internationellt utbyte. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Klimat och miljö

Den ökande temperaturen globalt märks särskilt tydligt i polarområdena, och djur och natur är redan under stor press. Upphettningen i Arktis ökar dubbelt så fort som någon annanstans i världen. Det får konsekvenser för havsnivåerna men också lokalt i regionen för ekosystem, jorden, skogen och möjligheten att leva i den arktiska regionen. När temperaturen ökar förstärks dessutom processer som i sin tur bidrar ytterligare till den globala upphettningen. För att inte få en skenande växthuseffekt helt bortom all kontroll är det helt nödvändigt att omgående vidta åtgärder.

I skrivelsen nämner regeringen hur klimatkonventionen och Parisavtalet bör ligga till grund för Sveriges internationella klimatarbete. Det saknar trovärdighet så länge Sverige inte ens klarar sina egna klimatmål. Sveriges klimatambitioner måste öka. Läs mer i vår motion Klimatet (mot. 2025/26:2789).

Regeringen skriver att man betonar vikten av kvinnors deltagande i beslutsprocesser. För att garantera kvinnors inflytande över fred och säkerhet har FN tagit fram resolution 1325. Vänsterpartiet vill se en liknande resolution för att garantera att kvinnor inkluderas i alla delar av det internationella klimatarbetet.

Regeringen bör verka för att FN tar fram en resolution för att garantera att kvinnor inkluderas i alla delar av det internationella klimatarbetet.

Stopp för fossilutvinning i Arktis

Stormakterna betraktar Arktis som en strategisk resurs med avgörande säkerhetspolitisk betydelse. Trump har visat intresse för att utvinna sällsynta jordartsmetaller och kritiska mineraler på Grönland, och Ryssland gör stora militära ansträngningar för att säkra framtida sjöfartsleder. Kina har investerat i en isbrytare och beskriver sig som ett ”nära Arktis-land”, trots att landets närmaste gräns ligger 1 400 kilometer bort.

Sverige måste agera för att förhindra exploatering av Arktis olje- och gasfyndigheter. EU-kommissionen uppger att man har för avsikt att under hösten 2026 förlänga moratoriet mot borrhning efter olja och gas i Arktis. Det är ett viktigt besked. Företagsvinster eller enskilda länders nationella intressen kan inte vara styrande. För att säkra Europas försörjning av energi krävs i stället en omfattande utbyggnad av förnybara energikällor.

Regeringen ska verka för ett totalstopp för fossilutvinning i den arktiska regionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör i internationella förhandlingar driva på för ett moratorium för gruvdrift i djuphaven. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Skydd av hav och biologisk mångfald

Arktis är hem för ett rikt och unikt djurliv. Åtta av de tio rikaste fiskbestånden på jorden återfinns i eller nära Arktis, och varken renar eller myskoxar finns naturligt någon annanstans än där. När havsisarna smälter förändras livsmiljön för många arter drastiskt. Det gäller inte minst isbjörnar, sälar, valrossar och valar. Det förändrade klimatet påverkar ekosystemet, vilket i sin tur påverkar de människor som är beroende av jakt i området. Om inte den globala upphettningen stoppas kommer det heller inte att gå att skydda hotade arter. Det viktigaste arbetet för att skydda den biologiska mångfalden är att agera mot klimatkrisen, och där gör tyvärr inte regeringen tillräckligt. Läs mer i vår motion Biologisk mångfald (mot. 2025/26:2784).

I dag regleras staters ansvar för oceanerna genom FN:s havsrättskonvention (Unclos). I konventionen regleras bl.a. näringsverksamhet, miljöfrågor och utvinning av naturtillgångar i världshaven. Alla länder som gränsar till Arktis har i dag undertecknat konventionen, med ett undantag: USA.

Sverige bör verka för att USA undertecknar och ratificerar FN:s havsrättskonvention. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det koloniala arvet och makten över naturresurser

Det arktiska området bär på ett kolonialt arv från historien. Ett ökat internationellt intresse för Arktis måste innebära ökat självbestämmande för de människor som bor i arktiska områden. Men det måste helt ske på befolkningarnas egna villkor där säkerhetspolitiska strategier, historiska relationer, rättvisa handelsavtal och makten över naturresurser är viktiga pusselbitar.

Det koloniala arvet märks även här i Sverige. I skuggan av en centraliserad politik och en långvarig resursutarmning har många samhällen i de norra delarna av Sverige successivt försvagats. Trots att regionen under decennier försett Sverige med viktiga naturresurser som skog, vattenkraft och malm har återinvesteringarna uteblivit och invånarna lämnats med sviktande service, dåligt skött infrastruktur, bristande statliga resurser och utflyttning. Det är resultatet av medvetna politiska beslut. Den gröna industriella omställningen är en möjlighet att göra om och göra rätt, men då gäller det att inte historiska misstag upprepas. Kommuner och regioner kämpar med begränsade medel, medan internationella storbolag kan göra miljardvinster utan att återinvestera lokalt. Värdet av vad som skapas i Norrland måste i högre utsträckning komma

invånarna till del. Vänsterpartiet har föreslagit en rad strukturella förändringar för att en större del av vad naturresurserna ger ska stanna lokalt. Det handlar bl.a. om regionala skattebaser. Läs mer i Vänsterpartiets rapport Norrland i centrum (2025).

Det koloniala arvet märks även i hur vårt urfolk samerna har behandlats genom historien. En modern Arktispolitik måste inkludera regionens urfolk och innebära medvetenhet om markanvändningens betydelse, klimatkrisens påverkan på traditionella försörjningsmöjligheter och frågor som rör identitet, språk, kulturarv och religion. Det är centralt att urfolken inkluderas i internationella såväl som nationella samtal om säkerhetspolitik. Urfolkens yttranderätt ska stärkas inom de internationella organisationerna, inom förhandlingar, överenskommelser och avtal. Vänsterpartiet menar att FN:s urfolksdeklaration snarast bör genomföras i Sverige, att ILO 169 bör ratificeras och att en nordisk samekonvention som Sametinget står bakom snart bör komma på plats. Läs mer i vår motion En politik för urfolket samer (mot. 2025/26:2787).

Regeringen ska arbeta för att inkludera urfolk i internationella såväl som nationella samtal om säkerhetspolitik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Territoriella anspråk på Arktis

Trots att stora delar av Arktis inte ligger inom något lands territorialgränser gör i dagsläget ett flertal länder anspråk på stora delar av området. Det gäller både Ryssland, USA, Kanada, Norge och Danmark. Men även Kina visar ett allt större intresse för både naturtillgångar och transportvägar, trots att man helt saknar arktiskt territorium.

Flera av de nordiska länderna är medlemmar i EU, andra är det inte. Donald Trumps anspråk på Grönland måste även fortsättningsvis mötas av enighet i de nordiska länderna. EU ska fortsätta att utveckla sitt samarbete med Grönland, med respekt för det grönländska folkets självbestämmande.

Att allt fler länder blickar mot Arktis måste däremot inte betyda en ökad risk för konflikter. Ett ökat mellanstatligt samarbete i och kring Arktis är av stor vikt. Dessvärre har Putin genom sitt anfallskrig mot Ukraina omöjliggjort ett vidare samarbete med Ryssland så länge kriget pågår.

I dag används stora delar av Norrbotten som övnings- och testområde, både för svensk och för utländsk militär. Vänsterpartiet ser med oro på hur stora delar av Norrbotten görs om till ett militärt övningsfält. Det finns ett behov av en ökad operativ förmåga i det svenska försvaret, och det kräver en god övningsverksamhet. Samtidigt riskerar en ökad övningsverksamhet, oavsett om den sker självständigt, inom ramen för Nato, DCA-avtalet eller andra konstellationer inom EU, att få negativa konsekvenser såväl för människor och miljö som för viktig näringsverksamhet i området.

Det är bra att regeringen skriver att man avser att verka för att folkrätten respekteras av alla stater som verkar i Arktis och att gemensamma utmaningar ska ske i fredlig samverkan. Det vore bra om detta konkretiserades ytterligare. Det finns goda exempel i regionen på hur säkerhetspolitiska spänningar kan omsättas i ömsesidigt samarbete, forskning och forskningsinfrastruktur. Spetsbergstraktaten som reglerar Svalbards och Björnöns folkrättsliga och politiska status och Antarktisfördraget är två exempel på fördrag som skulle kunna vara en förebild för ett framtida avtal om Arktis.

Sverige bör ta initiativ till en konvention för Arktis som innebär en demilitarisering av regionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Svalbard

Svalbard förvaltas av Norge genom Spetsbergtraktaten sedan 100 år tillbaka. Avtalet innebär bl.a. att inga baser eller militära anläggningar ska finnas där, och ögruppen får inte användas för krigsändamål. Däremot har Norge rätt att genomföra militär övervakning, Svalbard ska alltså inte ses som en demilitariserad zon. Spetsbergtraktatens inställning bör värnas.

Traktaten ger också alla länder som undertecknat den tillåtelse att driva verksamhet på ögruppen, däribland Sverige. I praktiken har det dock utvecklats till att i princip enbart Norge och Ryssland har verksamhet på Svalbard.

Sverige har en lång historisk relation till Svalbard dels genom gruvverksamhet, dels genom upptäcktsresande Andrées expedition som misslyckades med att nå Nordpolen från Svalbard. För att stödja Norges förvaltning av Svalbard borde Sverige utreda möjligheterna att etablera verksamhet på ögruppen, förslagsvis en kulturverksamhet kopplad till Andréexpeditionens öde. Det skulle stämma väl in med turistnäringen som utgör basen i den lokala ekonomin i Longyearbyen, Svalbards största stad.

Regeringen bör utreda möjligheterna att etablera kulturverksamhet på Svalbard i enlighet med Spetsbergtraktaten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Kärnvapenfritt Arktis

Kärnvapen är ett fruktansvärt massförstörelsevapen som inte kan likställas med konventionella vapen. Flera av de stater som nu visar ett allt större intresse för Arktis har kärnvapen. Kärnvapen har också funnits i Arktis genom de kärnvapenbestyckade ubåtar som flera stater innehar. Fredsforskningsinstitutet Sipri konstaterar i sin årsbok för 2026 att samtliga nio kärnvapenstater fortsätter att stärka sina kärnvapenarsenaler.

I och med Sveriges inträde i Nato den 7 mars 2024 förändrades i praktiken den svenska hållningen till kärnvapen. Kärnvapen är en bärande del av Nato, och Nato är en kärnvapenallians i bemärkelsen att amerikanska kärnvapen utgör den yttersta garantin för de allierades säkerhet. Ett medlemskap i Nato innebär ett åtagande till organisationens kärnvapendoktrin.

Vänsterpartiet menar att Sverige ska vara ett land som står upp mot kärnvapen och som arbetar aktivt med ökad kontroll och nedrustning. Sverige ska ta alla tillfällen att arbeta för att FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW) ska bli verklighet.

Överenskommelser om kärnvapenfria zoner är ett av de allra mest effektiva verktygen mot kärnvapen och mot kärnvapenspridning. Om länder kan vara förvissade om att andra stater inte håller kärnvapen dämpar det viljan att skaffa egna. Stora delar av världen omfattas redan av kärnvapenfria zoner eller zoner fria från massförstörelsevapen. Det gäller exempelvis Latinamerika, Afrika, Centralasien och Antarktis.

Sverige bör ta initiativ till en zon fri från massförstörelsevapen i Arktis. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För vidare läsning om Vänsterpartiets hållning när det gäller kärnvapen, se vår motion Ett kärnvapenfritt Sverige (mot. 2024/25:55).

Nooshi Dadgostar (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Nadja Awad (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Agnes Hultén (V)

David Höglund Velasquez (V)

Tobias Smedberg (V)

Håkan Svenneling (V)